

Szlak nr 19, pieszy i rowerowy,

Szlak nr 19, pieszy i rowerowy, Doliną Legi. Znaki niebieskie: Olecko - Olecko Małe - Zatyki - Kijewo - Babki Gąseckie - Pomiany - Gąsiorowo - Gąsiorówko - Kleszczewo - Starosty - Nowy Młyn - Wieliczki - Markowskie - Krupin - Imionki - Olecko (49 km).

Pełna nazwa: Doliną Legi - z nurtem pracowitej rzeki

Zarządzający szlakiem: Urząd Miejski w Olecku.

Rok pierwszego znakowania szlaku: 2000 r.

Rok ostatniego znakowania, stan oznakowań: 2006 r., stan dobry.

Opis i wytyczenie w terenie: Zbigniew Sienkiewicz i Stefan Czajkowski

Krótki opis krajoznawczy: poznajemy Legę jako rzekę o dużym znaczeniu gospodarczym - jazy i elektrownie, dawniej młyny - oraz krajobrazowym - urokliwe meandry w głębokiej dolinie na odcinku Pomiany - Gąsiorowo. W Wieliczkach zabytkowy, najstarszy drewniany kościół powiatu oleckiego. Zachęcamy do poznania jego historii (opis w kościele). Na punktach widokowych za Wieliczkami dalekie widoki, w tym na Markowskie Bagno. Poznajemy jak zachowano pamięć i oddano hołd żołnierzom I wojny światowej (duży cmentarz wojenny w Markowskich) oraz uczczono pamięć zwycięstwa plebiscytowego - drzewo w Krupinie. Kilka kilometrów drogi z widokiem na wspaniałe garby Krupińskich Pagórków.

Stopień trudności i przydatność dla innych form turystyki: szlak łatwy. Może być wykorzystywany do turystyki pieszej, konnej i w częściach samochodowej, dużymi odcinkami może być szlakiem narciarskim. Do turystyki konnej i narciarskiej poleca się dwa odcinki (zgodnie z opisem): Lesk - Małe Olecko - Zatyki i Kleszczewo - Starosty - Małe Olecko - Lesk. Zmotoryzowani nie przejadą odcinka Pomiany - Gąsiorowo. Drogę na tym odcinku należy poprawić w znaczącym stopniu, przez wyrównanie i podsypanie drogi.

Km rosnaço

Opis przebiegu szlaku [Numery obiektów krajoznawczych zaznaczonych na mapie] Długość odcinka [km] Nawierzchnia* Mała infrastruktura do ustawienia 0,0 Początek trasy przy kamiennym mostku na Ledze przy jej wypływie z jeziora [501]. Jedziemy wzdłuż rzeki ulicą Partyzantów. Na końcu ulicy skręcamy w lewo, na ulicę 1-go Maja, aby po chwili skręcić w prawo, w jednokierunkową ulicę Wąską. Rzeka Lega [597] - prawy dopływ Biebrzy (w dolnym biegu zmienia nazwę na Małkiń i Jegrznia), swój początek bierze na północny-zachód od Olecka ze wzgórz w pobliżu wsi Szarejki. 0,5 A

0,1 Po prawej stronie ulicy Partyzantów zobaczymy pozostałości XIX-wiecznej mleczarni miejskiej i browaru, na miejscu którego powstał teatr AGT [598] i klub U Potęgowej.

0,5 Ulica Grunwaldzka, skręcamy w lewo, przejeżdżamy most na Ledze przy młynie i jedziemy cały czas na wprost ulicami Lipową i Kościuszki. Mijamy most przy ładnym XIX wiecznym młynie [599]. Dawniej młyn poruszała energia Legi. Dziś żarna młyna porusza energia elektryczna. W budynku znajduje się sklep ze świeżym pieczywem i oczywiście mąką. 1,0 A

1,5 Szosa Olecko- Raczki, skręcamy w lewo. 0,4 A

1,9 Skręcamy w prawo, do Lesku. Mijamy ogrody działkowe, wiadukt na linii kolejowej Olecko-

Szlak nr 19, pieszy i rowerowy,

Suwałki, osiedle mieszkaniowe i przejeżdżamy most na Ledze. Za mostem na zboczu doliny Legi widoczne są pozostałości majątku rolnego Łęgówek. 0,9 A

2,8 Za mostem rozjazd, skręcamy w lewo. 1,2 Ż

4,0 Z lewej dochodzi droga ze Skowronek, którą pomijamy. Jedziemy cały czas na wprost drogą główną, po prawej mijamy przejazd kolejowy (5,2 km). Trasa prowadzi nad rzeką i nad brzegami rynnowego Jeziora Olecko Małe. 4,9 Ż

6,0 Przekraczając Kukowską Strugę warto udać się w kierunku torów kolejowych (w prawo), aby obejrzeć przejście rzeki i drogi pod wspólnym przęsłem wiaduktu [600] na linii Olecko- Ełk. Za strugą szlak prowadzi przez młody las, pod koniec po prawej stronie, tuż przy drodze, możemy odszukać stary cmentarz.

Na skraju lasu wiata. 8,9 Szczyt wzniesienia w Małym Olecku, punkt widokowy - widok na Jezioro Oleckie Małe [601] - dł. 4,4 km, szer. 300- 820 m, gł. 38 m, dwie wyspy, brzegi wysokie, przez jezioro przepływa Lega. 0,2 B

9,1 W lewo odchodzi droga, która przez most na Ledze prowadzi do Wieliczek - my jedziemy na wprost. Po lewej stronie sklep. Z przedwojennego mostu [602] możemy podziwiać widok na jezioro i wypływ rzeki Legi. 0,1 B

9,2 Rozjazd przed budynkiem byłej szkoły - w lewo. 0,8 Ż

10,0 Skrzyżowanie przed asfaltową szosą Wieliczki- Kleszczewo - w prawo. 0,5 P

10,5 Pomijamy drogę z prawej, na wprost do widocznego lasu. 2,6 P

13,1 Przejazd kolejowy linii Ełk - Olecko, na wprost. 1,0 Ż

14,1 Rozjazd w Zatykach, brukowaną ulicą w lewo. Sklep, bar. 0,4 B

14,5 Koniec Zatyk, rozjazd, drogą żwirową w lewo - wzdłuż toru kolejowego. 2,0 Ż

16,5 Kijewo, z prawej pomijamy szosę z Gąsek, asfaltem na wprost. 0,9 A

17,4 Za przejazdem kolejowym odchodzi droga asfaltowa w prawo. Jedziemy do Babek Gąseckich. Przed nami 100 m dalej po lewej stronie sklep. PKS. 2,1 A

19,5 Rozjazd przy wjeździe do Babek Gąseckich - w lewo. Jeżeli pojedziemy około 1 km w prawo zobaczymy tamę pracującej elektrowni [603], ze stylowo dobudowanym budynkiem maszynowni. Dawniej był tu młyn. Jadąc drogą główną przez tamę i dalej przez Chełchy znajdziemy się nad jeziorem Selmęt Wielki przy szosie Ełk - Augustów. 1,7 Ż

21,2 Pomiany, przy budynku w lewo, pod górkę i pierwsza, jeszcze na stoku, droga w prawo. Przy kładce [604] przez Legę kąpielisko. Na całej długości odcinka po prawej widok na meandrującą rzekę. 1,3 P Pomiany -wiata 22,5 Gąsiorowo [605], w lewo na żwirówkę i dalej cały czas na wprost. Tuż przed wsią, na wzgórzu, XVIII w. cmentarz z grobowcem Jakuba i Rozalii Kochanów. Obok starej stodoły przy gospodarstwie nad rzeką znajduje się głaz z odciskiem dłoni, jakby ostrzeżenie dla tych, którzy niedawno ograbili wspomniany grobowiec! Warto pogawędzić z właścicielem gospodarstwa o ciekawostkach i zdarzeniach w okolicy, np. o piorunie kulistym. 1,8 Ż

24,3 Szosa asfaltowa Kijewo - Guty, jedziemy w prawo. 0,2 A

24,5 Szczyt wzniesienia, punkt widokowy. 0,4 A

24,9 Most na Ledze w Gąsiorówku, jedziemy na wprost. Gąsiorówko [606] - majątek ziemski z pozostałym do dziś dworkiem. Przy moście ślady po dawnym młynie. Sklep, PKS. 0,6 A

25,5 Skręcamy w lewo na drogę żwirową i dalej cały czas na wprost. 2,3 Ż

27,8 Szosa asfaltowa przy budynku dawnej szkoły w Kleszczewie, skręcamy w lewo. 0,3 A

28,1 Most na Ledze w Kleszczewie [607]. Za mostem w prawo. Sklep, bar, PKS. 0,6 B

28,7 Za kolejnym mostem na Ledze na końcu wsi rozjazd, jedziemy lewą odnogą. Za rozjazdem dróg do Niedźwiedzkich (Starost) i Puchówka, znajdziemy trzy cmentarze - to

Szlak nr 19, pieszy i rowerowy,

okolica zwana Mogiły [608]. 1,2 P

29,9 Skrzyżowanie na skraju lasu, gościńcem na wprost. Jedziemy przez lasy Czarna Dąbrowa i Kleszczewski Bór [609]. Przecinamy Widną Strugę - strumień odprowadzający wodę z zagubionego w lesie jeziora Widnego, z którego woda została spuszczone w XVIII w. i pozostały po nim tylko bagna i wyeksploatowane torfowiska. Torf stanowił bowiem w XIX wieku główne źródło opału na tym terenie. 0,5 P 31,7 km - wiała 30,4 Rozjazd w lesie, w lewo. 0,9 P

31,3 Rozjazd w lesie, w lewo. 0,4 P

31,7 Na końcu ogrodzenia szkółki leśnej, w lewo. 0,6 P

32,3 Skraj lasu, przed nami zabudowania gospodarstwa, droga sama prowadzi na wał przeciwpowodziowy. 0,8 P

33,1 Jaz na Ledze w Starostach [610], obecnie znajduje się tu elektrownia, a wcześniej stał młyn. 0,4 Ż

33,5 Rozjazd za Starostami - w prawo. 0,8 Ż

34,3 Szosa asfaltowa Kleszczewo - Wieliczki, jedziemy w prawo. Na tym odcinku dochodzi do szosy skrót trasy. 0,4 A

34,7 Za przystankiem PKS jedziemy w prawo. 0,2 B

34,9 Jaz na Ledze w Nowym Młynie [611]. Dziś funkcjonuje tu mała elektrownia(kiedyś był tu młyn). Jedziemy na wprost przez most, pod górę na drogę przez osiedle, za ostatnim domem w prawo i wyjeżdżamy na szeroką żwirówkę, na której skręcamy w lewo. 0,6 P

35,5 Rozjazd w polu za osiedlem, jedziemy w lewo do widocznej szosy. 0,2 P

35,7 Ponownie szosa asfaltowa - w prawo. 0,5 A

37,2 Skrzyżowanie w Wieliczkach, jedziemy w prawo. 600 m od skrzyżowania w stronę Olecka (w lewo) znajduje się cmentarz wojenny [612] z czasów I Wojny Światowej. Spoczywa tutaj 10 żołnierzy niemieckich i 26 rosyjskich, którzy polegli podczas działań w październiku 1914 roku. 0,4 A

37,6 Rozjazd w Wieliczkach przy kościele - w lewo. Wieliczki [613] -istniały już w 1540 roku. Pierwszy kościół zbudowano tu w 1552 roku, lecz został on spalony przez Tatarów w roku 1656. Po szybkiej odbudowie (do 1658 r.) kościół zburzył w 1674 r. silny huragan. Obecny barokowy kościół z modrzewia powstał w 1677 r. i jest to najstarszy drewniany kościół na Mazurach. Wewnątrz późnobarokowy ołtarz ze sceną ukrzyżowania, rzeźbiony przez Schoebła z Marggrabowej (1708 r.). Pierwsze organy ufundowano dopiero w roku 1876. Zniszczone przez Rosjan w trakcie walk podczas I wojny światowej zostały odrestaurowane przez organmistrza Nowaka z Królewca w 1920 roku. Pięknym przykładem snycerki jest galeryjkowy ołtarz przy wejściu do zakrystii, upamiętniający tragiczny czas najazdu tatarskiego. W rzeźbieniach ambony odnajdziemy herby fundatorów odbudowy kościoła. Kamienny mur okalający wejście na teren kościoła to pozostałość pomnika poświęconego 169 żołnierzom z parafii Wieliczki poległym w trakcie I Wojny Światowej. Obecnie w kościele dokonuje się renowacji starych polichromii. Wieś gminna- sklepy, bar, PKS. 0,4 B

38,0 Jedziemy pod wiaduktem kolejowym, za wiaduktem droga brukowana z wygodną ścieżką na brzegu jezdnii, cały odcinek na wprost. 1,4 B

39,4 Punkt widokowy na szczycie wzniesienia - Wzgórze Trzech Wież [614]. Przy dobrej widoczności widzimy wieże kościelne Olecka, Wieliczek i Cimoch. Po lewej stronie mijamy Markowskie Bagna - możemy tutaj spotkać łosie i żurawie. 2,7 B 42,5 km okolice cmentarza w Markow-skich wiała 42,1 Po przejechaniu dnem Wąwozu Magdaleny jesteśmy na skrzyżowaniu w Markowskich, skręcamy w lewo. 0,4 Ż

42,5 Po prawej cmentarz wojenny, spoczywa tutaj 117 żołnierzy niemieckich i 41 rosyjskich poległych w październiku 1914 roku. Jedziemy na wprost. Po lewej stronie drogi znajdują się

Szlak nr 19, pieszy i rowerowy,

niegdyś rozległe Markowskie Bagna. Osuszanie bagien rozpoczęto już w 1870 roku. Dziś, gdy kanały, rowy i torfowiska pozarastały, teren ten jest mało dostępny i stanowi ostoję zwierzyny. 2,2 Ż

44,7 Rozjazd przed Krupinem - w lewo. Na rozjeździe dróg rośnie drzewo zasadzone na pamiątkę plebiscytu z 1920 r. We wsi znajdziemy przykłady mazurskiego budownictwa drewnianego. Po prawej, wzdłuż szosy piękne kopce Krupińskich Pagórków. Sklep, PKS. 2,1 A

46,8 Skrzyżowanie w Imionkach - w prawo. Imionki - dawny majątek oleckiego pastora, park podworski oraz stary spichlerz. Dalej dawna stacja kolejowa, obok której widoczny jest hangar na lotnisku dla motolotni. 2,2 A

49,0 Jesteśmy na południowym krańcu jeziora Olecko Wielkie. Koniec szlaku niebieskiego. Znajdujemy się obok Szubienicznej Góry [615=531], gdzie jak podają pisma z 1727 r. (...) złodzieje, podpalacze i ci, co ich w domach przetrzymują, śmiercią powroźową na gardle powinni być karani. Dzisiaj miast szubienicy mamy ze wzgórza dobry widok na zatokę Szyjka. 3,0 A

* A - nawierzchnia bitumiczna (asfalt); B - bruk; Ż - droga gruntowa utwardzana żwirem, żużlem itp.; P - droga gruntowa nieutwardzona (piaszczysta).

Propozycje modyfikacji przebiegu szlaku

W przypadku oznakowania rowerowego szlaku EGO (patrz opis szlaków planowanych, nr 6), proponuje się likwidację szlaku na odcinku Babki Gąseckie - Pomiany - Gąsiorowo - Gąsiorówko - Kleszczewo - Starosty - Nowy Młyn - Wieliczki - Markowskie - Krupin - Imionki - Olecko. Pozostałby tylko 19,5-kilometrowy szlak Olecko - Olecko Małe - Zatyki - Kijewo - Babki Gąseckie.

Statystyka szlaku

Długości odcinków szlaku na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka samorządu Długość odcinka na terenie miasta/ powiatu [km] POWIAT OLECKI 49

Długości odcinków szlaku z podziałem na rodzaje nawierzchni Rodzaj nawierzchni Długość odcinka [km] %

Asfalt 15,0 30,6 Bruk 5,2 10,6 Droga gruntowa utwardzana żwirem, żużlem itp. 19,2 39,2 Droga gruntowa nieutwardzona 9,6 19,6 RAZEM 49 100